

Slutrapport
Samhällsekonomisk utvärdering
Utgångspunkten

Samordningsförbundet Ale, Kungälv, Stenungsund och
Tjörn
2009-01-08

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Sammanfattning	2
Samhällsekonomisk utvärdering av projektet Utgångspunkten	3
Vad är NyttoSAM?	3
Avgränsningar och antaganden	4
Inledning	4
Ekonomisk analys	5
Samhällsekonomisk potential	5
Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning	6
Intäkter	7
Samhället som helhet	8
Kommunen	8
Regionen	8
Arbetsförmedlingen	8
Försäkringskassan	9
Övrig stat	9
Staten totalt	9
Individerna/hushållen	9
Försäkringsgivarna	9
Kostnader	9
Lönsamhet	9
Samhället som helhet	10
Kommunen	10
Regionen	10
Staten	10
Diskussion	10
Bilagor	11
Utgångspunkten	12
Övergripande målsättning	12
Mål- och målgrupp	12
Plan för aktiviteterna	12
Personal	13
Utformning av verksamheten	13
Urval	13
Resultat	13
Tabellbilaga	15

Sammanfattning

Samordningsförbundet i Kungälv har gett payoff.nu i uppdrag att utvärdera de samhällsekonomiska effekterna för 61 individer som deltagit i projektet Utgångspunkten. För att genomföra utvärderingen har payoff.nu's modell NyttoSam använts.

De viktigaste resultaten av utvärderingen är följande:

1. Samhället som helhet
 - a. Payoff-tiden är två månader
 - b. Lönsamheten på kort respektive lång sikt är 5,5 milj. kr respektive 132 milj. kr
 - c. Lönsamheten per deltagare är 90 600 kr på kort sikt och 2,2 milj. kr på lång sikt
 - d. Verkningsgraden, uttryckt som utnyttjad potential i relation till tillgänglig potential är 26 procent. Verkningsgraden är en kombination av ökad produktion (29 procent) och ökat behov av vård, omsorg och handläggning (13 procent)
2. Aktörerna
 - a. Payoff-tiden för kommunen är tre månader
 - b. Payoff-tiden för regionen är åtta månader
 - c. Payoff-tiden för staten totalt är fem månader
 - d. Såväl kommunen som regionen och staten totalt har positiv lönsamhet på lång sikt
 - e. Kommunens lönsamhet på lång sikt är 17,8 milj. kr, motsvarande 291 000 kr per deltagare
 - f. Deltagarna har i genomsnitt förbättrat sin disponibla inkomst på kort sikt med cirka 57 000 kr.

Utvärderingen visar att det finns stora samhällsekonomiska vinster av att personer kan bryta sitt utanförskap och övergå till en aktiv situation som innebär en högre grad av självförtroende men även ökat attraktionsvärde på arbetsmarknaden. Konkret innebär det att personer går till någon form av anställning från att ha varit bidragsberoende i före-läget. På detta sätt bidrar individerna till samhällets produktion samtidigt som många minskar sin konsumtion av tjänster från samhällets olika aktörer.

Analysen utgår från deltagarnas status 12 månader före respektive 12 månader efter att de har lämnat verksamheten. Det vore naturligtvis mycket intressant att följa deltagarna över en längre tidsperiod och studera varaktigheten av de effekter som verksamheten gett upphov till. En fortsatt uppföljning och samhällsekonomisk utvärdering av individernas status vore därför intressant att genomföra sedan minst ett år förflutit. Denna ytterligare utvärdering kan då påvisa hur stor del av den kvarstående samhällsekonomiska potentialen som återskapats.

Till sist vill vi betona att denna slutrapport är en delstudie. En strävan är att urvalet skall vara representativt och så omfattande som möjligt. Denna utvärdering omfattar huvuddelen av deltagarna och urvalet har gjorts slumpmässigt. Varje projekt/verksamhet är också unikt avseende målgruppens sammansättning, metodik, resurser, tid i åtgärd, syfte och mål. I slutet av rapporten har vi från payoff.nu redovisat en del synpunkter på resultatet, som vi bygger på våra erfarenheter av tidigare genomförda utvärderingar. Vid redovisningen av slutrapporten är vi beredda att diskutera utfallet ytterligare.

Samhällsekonomisk utvärdering av projektet Utgångspunkten

payoff.nu har fått i uppdrag av Samordningsförbundet i Kungälv att utvärdera de samhällsekonomiska effekterna för 61 individer, som deltagit i projektet Utgångspunkten. För att genomföra utvärderingen har payoff.nu's modell NyttoSam använts .

Uppdraget har bestått i att samla in information angående deltagarnas försörjningssituation och dess nyttjande av samhällets resurser. Utvärderingen syftar till att studera hur personernas situation efter att ha lämnat verksamheten förändrats relativt situationen före dess medverkan i verksamheten. Det insamlade underlaget kring varje deltagare har bearbetats med stöd av NyttoSam. Utfallet har sedan analyserats och sammanställts i denna rapport. Återföringen till uppdragsgivaren sker slutligen i form av ett överlämnande av rapporten i kombination med en muntlig presentation.

Vad är NyttoSam?

Modellen NyttoSam har sitt ursprung i ett annat samhällsekonomiskt verktyg, SamPop. Under år 2007 tog payoff.nu över rättigheterna till SamPop från Arbetslivsresurs. SamPop togs ursprungligen fram av Samhall Resurs för ca 10 år sedan. Därefter har modellen vidareutvecklats och uppdaterats och fått namnet NyttoSam. En del av modellen avser programvara, som kontinuerligt uppdateras m h t förändringar av skatter, ersättningar, normkostnader o s v.

Med stöd av NyttoSam genomför payoff.nu utvärderingar och analyser av projekt och verksamheter, som syftar till att minska utanförskapet i samhället och som skall leda till att individernas självförsörjningsgrad ökar. Uppdraget inbegriper utbildning riktad mot uppdragsgivaren, support under uppgiftsinsamlingen, ev. delrapporter samt en slutrapport som redovisas direkt hos kund.

Kortfattat fungerar programmet på följande sätt: genom att kartlägga en individs livs- och försörjningssituation FÖRE en åtgärdsperiod och sedan jämföra detta med motsvarande situation EFTER åtgärden beräknar NyttoSam de ekonomiska effekter som uppstått. Effekterna beräknas för såväl samhället som helhet, som för olika aktörer. De aktörer som redovisas separat i programmets standardversion är kommun/stad, landsting/region, försäkringskassa, arbetsförmedlingen, övrig stat¹, staten totalt, försäkringsgivarna och individen själv.

NyttoSam ska ses som ett verktyg, som visar storleksordningen på utfallet av de vidtagna åtgärderna för samhället och respektive aktör. Utfallets precision är till stor beroende av kvaliteten på inmatade uppgifter – ju bättre underlag desto säkrare att utfallet är pålitligt.

Programmets struktur bygger på de lagar, regler och system som gäller i dagens samhälle samt ett antal antaganden och avgränsningar. Skattelagstiftningen, socialförsäkringssystemet, standardkostnader för olika offentliga tjänster, högkostnadsskydd samt regler för olika arbetsmarknadsåtgärder är några av de delar som ingår i programmet.

Trots programmets solida och matematiskt korrekta karaktär vill vi inom payoff.nu betona att alla de ekonomiska konsekvenser, som är kopplade till en individs rehabilitering är svåra att identifiera, mäta och beräkna. Särskilt komplicerat är att beräkna det ekonomiska värdet av ”mjuka” s.k. ”icke-ekonomiska” effekter, som förhöjd livskvalitet, bättre hälsa, minskat lidande m.m. Vi har därför valt att inte ta med sådana effekter i våra kalkyler. Den marginella osäkerhet som finns i programmets utfall gör att vi avrundar de beräknade värdena till jämna tusentals kronor.

¹ Skatter, arbetsgivaravgifter mm.

Avgränsningar och antaganden

För att klara av att bygga upp matematiska modeller och formler som ligger till grund för NytoSams beräkningar har ett antal avgränsningar, baserade på etablerad nationalekonomisk teoribildning, gjorts. Utan dessa avgränsningar blir sambanden allt för komplexa att beräkna och tolka. Följande avgränsningar har gjorts:

- Inga undanträngningseffekter förekommer. Skapade jobb är ytterligare jobb på arbetsmarknaden
- Alla resursbesparingar kan omfördelas och användas där behov föreligger även i det korta perspektivet
- Ev. inkomstökningar för individen leder till ökad konsumtion, inget sparande förekommer
- Enbart ekonomiska effekter ingår i analysen. Eventuella ”icke-ekonomiska” effekter på livskvalitet och välbefinnande ingår inte
- De ekonomiska effekter som ingår gäller bara den specifika individen. Eventuella indirekta effekter som uppkommer för familj och omgivning ingår inte
- Programmet förutsätter att allt som produceras av de personer som arbetar/kommer i arbete är efterfrågat på marknaden.
- Den intäkt som staten har i form av moms och indirekta skatter bygger på den produktion som individen åstadkommer och inte den konsumtion som han/hon kan orsaka
- Programmet förutsätter att utbetalade lönebidrag alltid är anpassade till individens produktivitet, innebärande att arbetsgivaren inte kan göra någon vinst på den del av produktionen som denne kompenseras för med lönebidrag
- Lönebidraget står i omvänd relation till individens produktivitet

Inledning

Utgångspunkten är ett projekt som drivs av Samordningsförbundet i Kungälv. En av de övergripande målsättningarna med Utgångspunkten har varit att tidigt och snabbt kunna sätta in relevanta åtgärder, så att ungdomar får förutsättningar att kunna arbeta, utbilda sig, delta i annan aktivitet eller uppnå en bättre livskvalité. Projektet skall även ge deltagande myndigheter en breddad kompetens och ett effektivare samarbete.

För deltagande individer är målsättningen att uppnå eller öka förmågan till förvärvsarbete, förbättra livskvalitén, stärka den sociala kompetensen, undvika ”rundgång” mellan myndigheterna och få en heltäckande bedömning av problem och möjligheter.

För ytterligare information om projekt Utgångspunkten, se bilaga.

Rapporten är upplagd så att den inledningsvis redovisar verksamhetens samhällsekonomiska potential. Därefter redovisas de intäkter som skapats utifrån deltagarnas medverkan i verksamheten. I nästa steg redovisas de kostnader projektet haft för deltagarna varefter lönsamheten i form av såväl payoff-tid, som en kort- och långsiktig kostnads-/intäktskalkyl redovisas.

Resultaten redovisas dels för samhället som helhet men även för övriga aktörer/sektorer som ingår i samhället; kommunen, regionen, staten samt individerna/hushållen och försäkringsgivarna. För staten sker en särredovisning för arbetsförmedlingen, försäkringskassan och övrigt inom den statliga sektorn, ”övrig stat”.

För kommunen och regionen redovisas även intäkterna på kort och lång sikt uppdelat i finansiella (bistånd och skatter) och reala (handläggning, utredning m.m.) effekter.

Ekonomisk analys

Den ekonomiska analysen är uppdelad i fyra delar;

1. Samhällsekonomisk potential,
2. Intäkter på kort och lång sikt,
3. Kostnader för vidtagna åtgärder samt
4. Lönsamhet på kort och lång sikt inklusive payoff - tid

Detaljerade tabeller kring intäkter, kostnader och lönsamhet finns i slutet på rapporten.

Samhällsekonomisk potential

I tabell 1 nedan framgår verksamhetens samhällsekonomiska potential. Med det avses vilket samhällsekonomiskt värde som maximalt kan uppnås när projektet startade, kopplat till de 61 individer som ingår i utvärderingen. Ett fullständigt lyckat resultat innebär en ”verkningsgrad” på 100 procent, dvs. att hela potentialen kunnat utnyttjas genom verksamhetens drivande.

Tabell 1. *Sammanställningen visar projektets samhällsekonomiska potential på kort och lång sikt.*

	Kort sikt	max	min	Lång sikt, sannolikt	Lång sikt, teoretiskt
Tillgänglig potential i föreläge, <u>varav</u>	24 996 528 kr	836 522 kr	52 114 kr	499 milj. kr	1 138 milj. kr
produktion	23 472 905 kr				
vård, omsorg och handläggning	1 523 623 kr				
Utnyttjad potential, <u>varav</u>	6 600 423 kr				
produktion	6 797 540 kr				
vård, omsorg och handläggning	-197 118 kr				
Verkningsgrad, <u>varav</u>	26 %				
produktion	29 %				
vård, omsorg och handläggning	-13 %				
Kostnad per verkningsgrad	667 kr				
Kvarvarande potential i efterläge	18 396 123 kr				

Med tillgänglig potential på kort sikt avses den potential som finns att tillgå första året efter att individen lämnat verksamheten. Potentialen är fastställd till det samhällsekonomiska värde som motsvaras av ett heltidsarbete med genomsnittslön (20 500 kr) plus den (eventuella) reala resursförbrukning i form av vård och omsorg som är kopplad till den enskilda individen vid ingång i projektet. För en individ som står utanför arbetsmarknaden och inte överkonsumerar² vård eller omsorg utgör potentialen cirka 430 000 kr.

Högsta potential på individnivå i projekt Utgångspunkten var cirka 837 000 kr vilket är kopplat till en individ som i föreläget var sjukskriven och konsumerade omfattande sjukvård. Den totala potentialen utgjorde cirka 25 milj. kr vid projektets start.

² Med överkonsumtion avser vi den konsumtion som ligger utöver den normala konsumtion som är kopplad till ”livets vardag”

Den utnyttjade potentialen visar hur mycket av det tillgängliga utrymmet som kunnat återskapas under det första året efter deltagarna lämnat projektet. I detta fall har 6,6 milj. kr kunnat återskapas, vilket motsvarar en ”verkningsgrad” på 26 procent³.

Ett alternativt sätt att beskriva projektets effektivitet är att beräkna ”kostnad per verkningsgrad”. Detta mått fås genom att dividera projektets genomsnittliga åtgärds-kostnad per deltagare med verkningsgraden. Måttet beskriver hur mycket varje procent av verkningsgraden ”kostat” att uppnå i genomsnitt. I detta projekt blir kostnaden per verkningsgrad 667 kr⁴.

Beräknar man den långsiktiga potentialen kan det ske på två olika sätt; ett ”sannolikt” och ett ”teoretiskt”. Det sannolika perspektivet, som bygger på en försiktighetsprincip, baseras på antagandet att deltagande individer behåller den status avseende arbete och vårdkonsumtion de har när de lämnar projektet under halva tiden fram till förväntad pensionsålder (vilket i nuläget är 62 år). Det teoretiska perspektivet bygger i sin tur på antagandet att individerna behåller sin status hela tiden fram till maximal pensionsålder (dvs. 67 år).

Även om dessa långsiktiga beräkningar bygger på olika antaganden om framtiden visar beräkningarna vilka stora potentialer det finns i att bryta utanförskapet hos människor, särskilt när de är unga och har många ”avbetalningsår” fram till sin pension. Sålunda har en av de deltagande individerna en långsiktig potential på 16,3 milj. kr beräknat enligt det försiktigare antagandet. Det höga värdet är bl. a beroende på just denna individs låga ålder. Motsvarande medelvärde för alla 61 deltagare är drygt 8,2 milj. kr.

Potentialens fördelning på produktion och real resursförbrukning

En fördjupad analys som åskådliggör projektets resultat mer i detalj är att beskriva hur projektets potential har utnyttjats dels genom ökad produktion dels genom förändrat behov av vård, omsorg och handläggning.

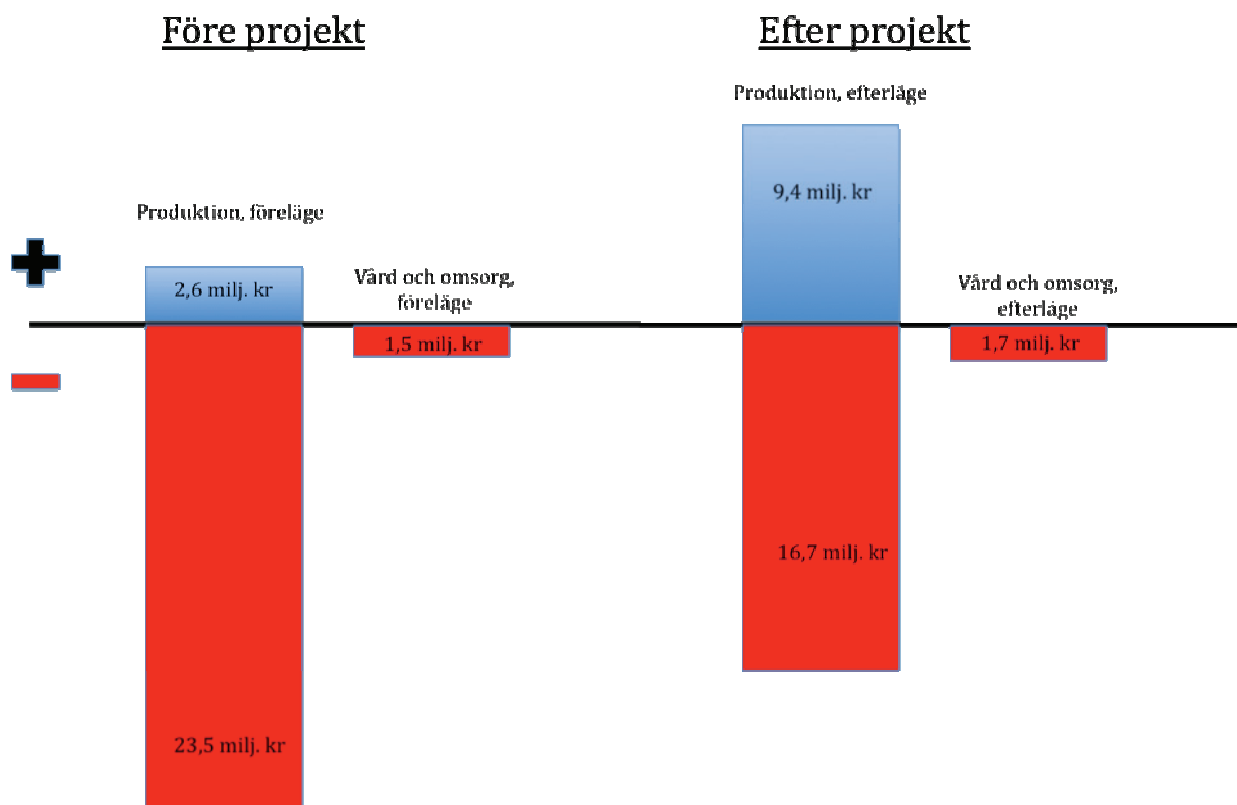
Staplarna till vänster i figur 1 nedan beskriver situationen i föreläget medan de till höger åskådliggör efterläget. Den totala potentialen i föreläget (25 milj.kr) är fördelad på möjligt produktionsutrymme (23,5 milj. kr) och möjlig minskad förbrukning av reala resurser (1,5 milj. kr). Dessa potentialer åskådliggörs av de röda staplarna under den horisontella linjen till vänster. Den produktion som förekommer i föreläget (2,6 milj.kr) åskådliggörs i sin tur av den blå stapeln ovan linjen.

Genom att flera av deltagare kommit in i arbete efter avslutat projekt har en viss del av den totala potentialen kunnat tillgodogöras, närmare bestämt 26 procent. I kronor motsvaras det av 6,6 milj. kr, fördelat på 6,8 milj. kr på ökad produktion och 0,2 milj. kr på ökat behov av vård, omsorg och handläggning. I siffror motsvarar det att 29 procent av produktionspotentialen utnyttjats medan den reala resursförbrukningen i form av vård, omsorg mm. ökar med 13 procent i efterläget. Detta resultat åskådliggörs av staplarna till höger om den streckade linjen.

Idealläget, dvs. när hela potentialen är återskapad, innebär att hela den blå ”produktionsstapeln” befinner sig ovanför linjen i kombination med att ”vård- och omsorgsstapeln” är lika med noll.

³ $6\,612\,000/25\,130\,000 = 26\%$

⁴ $17\,625/26\% = 667\text{ kr}$

Figur 1. Projektets potential fördelad på produktion och real resursförbrukning i före- respektive efterläge. Potentialen åskådliggörs av de röda staplarna under strecket medan faktisk produktion är de blåmarkerade staplarna över strecket.

Intäkter

I tabell 2 redovisar vi en sammanställning över de intäkter projektet genererat på kort sikt för samhället som helhet samt för alla berörda sektorer i samhället; dvs. stad, region, staten, individen/hushållet samt försäkringsgivarna.

Dessutom särredovisas intäkterna för arbetsförmedlingen, försäkringskassan och övrig stat⁵, dvs. de delsektorer som tillsammans utgör staten totalt.

De prognostiserade intäkterna på lång sikt redovisas för samhället som helhet samt för vissa sektorer i samhället; stad, region och stat. Även för arbetsförmedlingen och försäkringskassan särredovisas långsiktiga intäkter. Anledningen till att intäkterna på lång sikt inte redovisas för övrig stat, individ/hushåll och försäkringsgivarna är att dessa uppgifter inte är så relevanta i sammanhanget.

Förutom dessa uppgifter redovisas även spannen i utfallen, dvs. maximi- och minimivärden på intäkterna för de olika sektorerna, såväl på kort som på lång sikt. Likaså redovisar vi medelvärden på de kortsiktiga intäkterna.

⁵ Med ”övrig stat” avses de olika skatteeffekter som påverkar staten.

Samhället som helhet

Som framgår av tabell 2 (tabellerna finns som bilaga i slutet av rapporten) beräknas den samhällsekonomiska intäkten, baserad på de 61 deltagarnas produktion och minskade resursförbrukning, på kort sikt utgöra 6,6 milj. kr. Med *kort sikt* avses en 12 månaders period då vi jämför utfallet i ett efterläge med motsvarande i ett föreläge, dvs. hur situationen var för individerna innan de kom in i verksamheten. Intäkten är således skillnaden mellan värdet i efterläget med värdet i föreläget.

Den långsiktiga intäkten, baserad på antagandet om att den aktuella statusen i efterläget bevaras under halva tiden fram till förväntad pensionsålder⁶, utgör 134 milj. kr.

Variationen i intäkt är stor mellan deltagarna. Kortsiktigt är spridningen (skillnaden mellan bästa och sämsta utfall) cirka 770 000 kr medan den är drygt 15 milj. kr på lång sikt. Största intäkten bidrar de med som kommit in i heltidsarbete utan lönesubvention i kombination med minskat behov av offentliga tjänster som t.ex. sjukvård.

Kommunen

På kort sikt är utfallet för kommunen en intäkt på 886 000 kr.

Delar vi upp den totala effekten för kommunen på de tre olika intäktskällor som vårt program beräknar - bistånd, skatt och real resursförbrukning - kan vi konstatera att skatteintäkterna har ökat med 885 000 kr. Den reala resursförbrukningen (huvudsakligen handläggningstid för socialtjänsten) har ökat med 20 000 kr samtidigt som det ekonomiska biståndet har reducerats med 21 000 kr i efterläget jämfört med föreläget.

Sammantaget leder alltså detta till en kortsiktig intäkt på 886 000 kr⁷. Kommunen ökar sina intäkter allra mest för de personer som gått från ett helt beroende av försörjningsstöd till heltidsarbete (med eller utan lönesubvention). Kommunens genomsnittliga intäkt per deltagare i projektet Utgångspunkten är cirka 14 500 kr på kort sikt.

Den långsiktiga intäkten för staden är också, utifrån våra antaganden om produktivitetens status fram till deltagarnas förväntade pensionsålder, positiv och utgör 18 milj. kr.

Ser vi på utfallet för de enskilda deltagarna varierar intäkten mycket. Skillnaden mellan bästa och sämsta utfall är cirka 160 000 kr på kort sikt medan det på lång sikt är drygt tre milj. kr.

Regionen

Även för den landstingskommunala sektorn är intäkten positiv, på kort sikt 330 000 kr. Orsaken till det positiva utfallet är främst kopplat till den ökade sysselsättningen bland deltagarna vilket i sin tur lett till ökade skatteintäkter även för regionen. Medelvärdet i intäkt på kort sikt är 5 400 kr per deltagare i verksamheten. Variationen i intäkt mellan bästa och sämsta utfall utgör 300 000 kr.

På lång sikt är intäkten för regionen 6,5 milj. kr. Variationen mellan bästa och sämsta utfall är drygt 8,5 milj. kr.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har en intäkt både på kort och på lång sikt, cirka 29 000 kr respektive 574 000 med ett spann på knappt 7 000 kr på kort sikt. Orsaken till dessa intäkter är att Arbetsförmedlingen inte subventionerat anställningarna i den omfattning, som är vanligt i denna typ av projekt och dessutom minskat handläggningstiden.

⁶ Med förväntad pensionsålder avses den ålder där vi i genomsnitt går i ålderspension. F.n. är det cirka 62 år.

⁷ 885 000 + 21 000 - 20 000 = 886 000 kr

Försäkringskassan

Försäkringskassans underskott på kort sikt är 324 000 kr med ett spann på drygt 100 000 kr. Långsiktigt är underskottet 6,3 milj. kr. Orsaken till det negativa utfallet är att individernas faktiska behov synliggjorts genom deltagandet i projektet och att relevanta åtgärder och försörjning kunnats sättas in, bl. a rehabilitering och sjukpenning.

Övrig stat

Den totala intäkten för övrig stat på 1,9 milj. kr på kort sikt härleds till de intäkter staten erhåller för de personer som bryter sitt utanförskap och kommer i arbete. Främsta intäktskällor är inbetalade sociala avgifter och indirekta skatter kopplade till den ökade produktionen. Spridningen mellan bästa och sämsta utfall är 220 000 kr.

Staten totalt

I ”staten totalt” ingår de samlade effekterna för arbetsförmedlingen, försäkringskassan samt övrigt som påverkar de statliga finanserna. Totala intäkter är 1,6 milj. kr, varav den största enskilda intäktskällan utgörs av de skatteintäkter som är kopplade till de deltagare som kommit i arbete. Spannet mellan bästa och sämsta utfall för staten är cirka 230 000 kr. På lång sikt är statens totala intäkt beräknad till 33 milj. kr.

Individerna/hushållen

De 61 deltagarnas sammanlagda disponibla inkomst har på kort sikt förbättrats med drygt 3,5 milj. kr. I genomsnitt innebär det en förbättring på ca 57 000 kr per deltagare.

Försäkringsgivarna

För de organisationer som tillhandahåller avtalsförsäkringar är intäkten för försäkringsgivarna på kort sikt 277 000 kr med ett spann på 19 000 kr. Upphovet till denna intäkt är att flera av deltagarna kommit i arbete efter att ha lämnat verksamheten.

Kostnader

Kostnaden för de 61 personer som ingår i utvärderingen har varit 1 075 000 kr inklusive och 860 000 kr exklusive indirekta skatter⁸. Utslaget per deltagare motsvarar det en kostnad, inklusive indirekta skatter, på cirka 17 625 kr. Av denna kostnad står kommunen, regionen, försäkringskassan och arbetsförmedlingen för 25 procent vardera. Sammanställningen finns redovisad i tabell 4.

Lönsamhet

I tabell 5 redovisas en sammanställning över projektets lönsamhet för samhället som helhet samt för staden, regionen, arbetsförmedlingen, försäkringskassan samt staten totalt. Lönsamheten redovisas såväl ut ett kortsiktigt som ett långsiktigt perspektiv. Dessutom redovisas, där det är relevant⁹, payoff-tiden. Med payoff-tid avses efter hur lång tid åtgärdskostnaden är ”betald” i form av ökade intäkter.

⁸ Det samhällsekonomiska värdet/påverkan på BNP beräknas inklusive indirekta skatter.

⁹ Beräkningen är enbart relevant om den kortsiktiga intäkten är positiv.

Samhället som helhet

Lönsamheten för samhället som helhet beräknad som payoff-tid ger ett utfall på två månader. Detta ska tolkas som att den kostnad som de 61 deltagarna genererat är återbetalade till samhället (i form av ökad produktion och minskad real resursförbrukning) två månader efter projektstart.

Vad gäller den kortsiktiga lönsamheten, dvs. skillnaden mellan intäkter och kostnader under en 12-månaders period efter projektavslut jämfört med en lika lång period i föreläget, är den positiv för samhället och utgör cirka 5,5 milj. kr. Den långsiktiga lönsamheten, beräknad på en prognos gjord fram till förväntad pensionsålder utgör drygt 132 milj. kr.

Skälet till det positiva utfallet är dels att projektkostnaden ses som en engångskostnad, dels att många av deltagarna är mycket unga och därmed har många år kvar till pensionsåldern. Det allra viktigaste skälet är dock, givetvis, att så pass många kommit in i mer eller mindre produktivt arbete och i de allra flesta fall utan lönesubventioner. I enskilda fall har behovet av vårdresurser minskat även om det varit en mindre ökning totalt sett.

Skillnaden i utfall är inte så stor och varierar mellan deltagarna på kort sikt mellan 384 000 kr och -384 000. kr. Utslaget per deltagare är den genomsnittliga lönsamheten på lång sikt för samhället cirka 2,2 milj. kr.

Kommunen

Återbetalningstiden för kommunen är tre månader.

Lönsamheten är positiv på såväl kort som lång sikt, 671 000 kr respektive 17,7 milj. kr. Utslaget per deltagare är den genomsnittliga lönsamheten på lång sikt för staden cirka 291 000 kr.

Spannet mellan bästa och sämsta utfall på individnivå är cirka 160 000 kr.

Regionen

Regionens lönsamhet på kort sikt är cirka 116 000 kr. Detta motsvarar en återbetalningstid på åtta månader. På lång sikt är lönsamheten beräknad till drygt 6,2 milj. kr. Lönsamheten per deltagare är cirka 102 000 kr på lång sikt.

Staten

För staten totalt inklusive de olika delsektorerna, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och övrig stat, är lönsamheten på lång sikt närmare 32,8 milj. kr. På kort sikt är lönsamheten också positiv och utgör närmare 1 milj. kr. Återbetalningstiden för staten är fem månader.

Försäkringskassan har på kort sikt en negativ lönsamhet, - 540 000 kr. Långsiktigt är lönsamheten också negativ och utgör drygt 6,5 milj. kr.

Arbetsförmedlingens lönsamhet är negativ på kort sikt, - 186 000 kr. På lång sikt är dock lönsamheten positiv, närmare 359 000 kr. Denna del skulle vara särskilt intressant att följa upp, dels vad avser tillkommande möjliga anställningar för deltagare som inte nått en anställning genom projektet och dels för att se hur anställningen utvecklas för deltagare, som fått en anställning genom projektet.

Diskussion

De ekonomiska nyckeltal som ger bästa möjlighet till jämförelse med andra projekt är payoff-tiden och ”verkningsgraden”. För samhället som helhet är payoff-tiden två månader medan verkningsgraden är 26 procent.

Flertalet av de projekt payoff.nu utvärderat under det senaste året har i genomsnitt en betydligt längre payoff-tid än projekt Utgångspunkten. Likaså är verkningsgraden inom projekt Utgångspunkten högre än snittet på de utvärderingar som payoff.nu genomfört. Det mått som avviker mest mot övriga utvärderingar är dock ”kostnad per verkningsgrad” där måttet ligger långt under de värden projekten brukar erhålla.

Att på detta underlag uttala sig om huruvida projekt Utgångspunkten är mer eller mindre lyckat än andra projekt/verksamheter är dock svårt då underlaget i jämförelsematerialet än så länge är knapphändigt. Till svårigheten att tolka resultatet bidrar även att graden av komplexitet kan variera mellan målgrupperna i de olika utvärderingarna, men även urvalets representativitet samt precisionen i de individuella uppgifterna kring deltagarna.

Det som utmärker detta projekt relativt övriga genomförda utvärderingar är att:

- Återbetalningstiden för samhället är synnerligen kort, bara två månader
- Verkningsgraden på 26 procent ligger i ett övre intervall, spännvidden på övriga projekt är fyra – 36 procent
 - Produktionen har ökat med 29 procent medan behovet av vård, omsorg och handläggning ökat med 13 procent
- Den samhällsekonomiska kostnaden per deltagare är relativt låg, 17 625 kr. Detta ger ett utfall på 667 kr i ”kostnad per verkningsgrad” i procent per deltagare
- I de flesta fall har inga lönesubventioner använts för att underlätta anställningarna
- Samtliga finansiärer, d v s Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regionen och kommunen har deltagit mycket aktivt i genomförandet av projektet

Till sist ett par funderingar - som alltid är relevanta att belysa och diskutera - är dels vad som skulle hänt dessa individer om de inte fått möjligheten att delta i projektet, dels vilket fortsatt stöd tidigare deltagare i projektet behöver för att behålla den positiva utvecklingen, men också för att utnyttja potentialen hos de som inte förbättrat sin situation. Denna utvärdering kan också användas för vidare diskussioner om vilka satsningar, som skall göras från finansiärernas sida för att bryta utanförskap och få fler i arbete.

Detaljerad information om utvärderingens samhällsekonomiska utfall finns att tillgå i de olika tabeller som finns redovisade i rapportens tabellbilaga.

Rapporten är sammanställd av payoff.nu
2009-01-08

Claes Malmquist
claes@payoff.nu

Sven Vikberg
sven@payoff.nu

Kontaktperson för Utgångspunkten:
Agneta Svensson
agneta.svensson@kungalv.se

Bilagor

Presentation Utgångspunkten
Samhällsekonomisk utvärdering redovisad i tabeller

Version 8/1 2009 slutrapport

Utgångspunkten

Övergripande målsättning

- att tidigt och snabbt kunna sätta in relevanta åtgärder, så att ungdomar får förutsättningar att kunna arbeta, utbilda sig, delta i annan aktivitet eller uppnå en bättre livskvalité
- att ha en öppen verksamhet två dagar i veckan samt övrig tid ha en flexibel tillgänglighet
- att genom samverkan få en breddad kompetens- som ökar effektiviteten mellan myndigheterna

Mål- och målgrupp

Samordnad rehabilitering för unga vuxna, 16 – 29 år. Individerna kan både ha fysiska, psykiska, sociala och arbetsmässiga behov.

En omfattande kartläggning gjordes under våren 2006 kring den aktuella målgruppen och där man från myndigheterna samstämmt kom fram till att det är en grupp som behöver prioriteras.

Följande huvudmål för arbetet ska gälla:

- uppnå eller öka förmågan till förvärvsarbete
- förbättrad livskvalité
- stärkt social kompetens
- undvika rundgång mellan olika myndigheter
- heltäckande bedömning av problem och möjligheter

Plan för aktiviteterna

I projektet ”Unga vuxna” ska det finnas tillgång till personal från Arbetsförmedling, Försäkringskassa, Kommun och Region. Därigenom undviks rundgång samtidigt som kompetens från olika områden finns tillgänglig. En/flera handläggare från varje myndighet är placerad vid enheten.

Insatserna kan vara av skiftande karaktär beroende på behovet för den enskilde. Exempelvis kan det vara samtalsbehandling/ korttids-terapi, arbetsträning/praktik, social träning och medicinsk rehabilitering. Om de insatser som behöver sättas in inte finns tillgängliga inom teamet eller inom myndigheterna, så kan andra rehabiliteringsverktyg användas som exempelvis tillgång till ALC.s verksamhet, OASEN, annat. Det är viktigt att använda sig av den kompetens som finns utbyggd idag men det kan då bli tal om upphandling av deras tjänster.

Enheten ska vara öppen för alla inom åldersintervallet 16 – 29 år, men i första hand ska en prioritering ske av ungdomar enligt följande kriterier:

- bedöms ha problem som hindrar möjligheterna till arbete/studier.

Bedömningen kan vara gjord av arbetsförmedling/socialkontor eller att det finns ett läkarintyg.

- har socialbidrag/sjukpenning/aktivitetsersättning eller a-kassa. Dock kan det i vissa fall göras undantag från denna regel, t.ex. där någon saknar arbete/skolgång och försörjs av föräldrar.
- är i behov av stöd från mer än en myndighet.
- bedöms ha psykiska problem/ohälsa som inte behöver vara dokumenterad psykisk sjukdom/annan ohälsa men som kräver bedömning/diagnos/prognos och/eller kan förväntas behöva

- behandling/insats från läkare/terapeut

I varje enskilt fall ska en rehabiliteringsplan/behandlingsplan upprättas. Om det inte anses nödvändigt så ska det kunna motiveras. Anledningen till det är att få en struktur i arbetet men även för att kunna uppfylla kraven på uppföljning bl. a i SUS (se under rubriken ”Uppföljning”).

Man ska snarast inom teamet bestämma vem som ”äger” ärendet så att personen vet vem den ska vända sig till om det blir en längre rehabilitering/behandling.

Unga som bedöms ha en psykisk sjukdom som kräver insats från psykiatrin ska hänvisas dit. Enheten bedöms kunna ta emot ca 70 ungdomar per år på spontanbesök eller på rekommendation. Av dessa beräknas ca 35 ungdomar få stöd och del av verksamheten vid enheten medan övriga hänvisas vidare till annan instans som bättre kan tillgodose den enskildes behov.

Personal

En samordnare som kan leda arbetet engageras på heltid så snart som möjligt. Viktigt är att den person som anställs både har en god ledarförmåga, vana att samverka med olika myndigheter, förstå rehabiliterings-/behandlingsprocesser, ha en vana att driva projekt och bilda nätverk. Uppgiften blir att hålla i styrgruppsarbetet, vara ansvarig för och leda det team som bildas, och sedan delta i eget direkt klientarbete.

En jobbcoach arbetar också heltid i projektet fr.o.m. 1 februari 2008. Jobbcoachen medverkar ofta vid det första samtalet med individen. Jobbcoachen har även motiverande samtal med individen samt medverkar till att hitta arbete eller praktikplats.

Till det kommer som tidigare nämnts handläggare/motsvarande från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kommun och Region lägger del av sin arbetstid vid enheten.

Kostnaden för handläggarna/motsvarande finansieras dels av den ordinarie myndigheten dels genom bidrag från Samordningsförbundet (50/50).

Utformning av verksamheten

En samordnare är ansvarig för verksamheten. Samordnaren deltar också i det direkta klientarbetet.

Eftersom arbetsgruppen kommer att bestå av representanter från Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Kommun och Region är det viktigt och en förutsättning för ett framgångsrikt arbete att personalen ges möjlighet till team- och metodutveckling samt handledning från början. Ett systemteoretiskt arbetssätt för teamet som helhet, och specialkompetens inom respektive område

Urval

Deltagarna i utvärderingen, 61 stycken, har i ett första steg slumpats ut från de 100 personer som varit aktuella i projekt Utgångspunkten under tiden 2007-09-10 – 2008-07-01. Personer som bara varit i kontakt med projektet tillfälligt och i ett nästa steg hänvisats till annan åtgärd, har inte tagits med i urvalet. För att nå upp till 61 deltagare i utvärderingen har några personer, som avslutat åtgärden under hösten 2008 också tagits med.

Resultat

95 personer har varit aktuella hos Utgångspunkten t o m 2008-. Könsfördelningen har varit jämnt fördelad. De flesta är 25 år eller yngre. De flesta av dessa är mellan 18-20 år. 30 stycken har fått arbete.

Övriga resultat/insatser:

- återgått till att läsa på gymnasiet
- medicinsk/social rehabilitering
- enskilda stödsamtal
- studie- och yrkesvägledande samtal
- AF, FK och vuxenpsyk. arbetar vidare med ungdomen
- planering pågår om fortsatta rehabiliteringsinsatser
- orealistiska förväntningar, uteblivit

Tabellbilaga

Tabell 2. *Intäkter på kort och lång sikt för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället*

	Kort sikt	max	min	Lång sikt	max	min
Samhället som helhet	6 600 423 kr	402 096 kr	-366 259 kr	133 515 299 kr	8 149 058 kr	-7 508 304 kr
Kommunen	885 652 kr	76 959 kr	-81 013 kr	17 969 833 kr	1 577 660 kr	-1 516 283 kr
Regionen	330 544 kr	130 541 kr	-292 507 kr	6 465 884 kr	2 545 540 kr	-5 996 394 kr
Arbetsförmedlingen	28 920 kr	5 000 kr	-1 850 kr	574 008 kr	105 000 kr	-39 775 kr
Försäkringskassan	-324 943 kr	20 000 kr	-82 232 kr	-6 311 970 kr	400 000 kr	-1 603 524 kr
Övrig stat	1 935 188 kr	147 522 kr	-73 252 kr	39 167 712 kr	2 655 400 kr	-1 501 661 kr
Staten totalt	1 639 165 kr	154 466 kr	-84 152 kr	33 429 749 kr	2 857 623 kr	-1 725 111 kr
Individerna/ hushållen	3 467 807 kr	183 171 kr	-72 064 kr	70 030 335 kr	3 667 849 kr	-1 405 248 kr
Försäkringsgivarna	277 255 kr	16 048 kr	-3 275 kr	5 619 497 kr	322 260 kr	-70 413 kr

Tabell 3. *Intäkter på kort sikt uppdelade i finansiella och reala effekter för staden och regionen*

	Kort sikt	max	min	medel
Kommunen, varav	885 652 kr	76 959 kr	-81 013 kr	14 519 kr
bistånd	20 863 kr	74 959 kr	-71 813 kr	342 kr
skatt	884 539 kr	56 485 kr	-7 710 kr	14 501 kr
omsorg och handläggning	-19 750 kr	16 650 kr	-18 800 kr	-324 kr
Regionen, varav	330 544 kr	130 541 kr	-292 507 kr	5 419 kr
skatt	400 148 kr	25 553 kr	-3 488 kr	6 560 kr
vård	-69 604 kr	126 679 kr	-292 507 kr	-1 141 kr

Tabell 4. Kostnader för verksamhetens genomförande uppdelat på samhället som helhet samt på berörda aktörer. Samhällets kostnader är inklusive indirekta skatter.

		Per deltagare
Samhället som helhet	1 075 125 kr	17 625 kr
Kommunen	215 025 kr	3 525 kr
Regionen	215 025 kr	3 525 kr
Arbetsförmedlingen	215 025 kr	3 525 kr
Försäkringskassan	215 025 kr	3 525 kr
Övrig stat	215 025 kr	3 525 kr
Staten totalt	645 075 kr	10 575 kr

Tabell 5. Lönsamhet på kort och lång sikt samt payoff-tid för samhället som helhet samt för olika sektorer i samhället.

	Kort sikt	max	min	Lång sikt	Payoff-tid
Samhället som helhet	5 525 298 kr	384 471 kr	-383 884 kr	132 440 174 kr	2
Kommunen	670 627 kr	73 434 kr	-84 538 kr	17 754 808 kr	3
Regionen	115 519 kr	127 016 kr	-296 032 kr	6 250 859 kr	8
Arbetsförmedlingen	-186 105 kr	1 475 kr	-5 375 kr	358 983 kr	89
Försäkringskassan	-539 968 kr	16 475 kr	-85 757 kr	-6 526 995 kr	----
Övrig stat	1 720 163 kr	143 997 kr	-76 777 kr	38 952 687 kr	
Staten totalt	994 090 kr	143 891 kr	-94 727 kr	32 784 674 kr	5
Individerna/hushållen	3 467 807 kr			70 030 335 kr	
Försäkringsgivarna	277 255 kr			5 619 497 kr	